

kirjaamo@intermin.fi
mikko.hiltunen@intermin.fi

Lausunto pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu -jaostolle

Jokilaaksojen pelastuslaitos kiittää mahdollisuudesta esittää näkemyksiä pelastuslain varautumista ja väestönsuojelua koskevien säännösten uudistamistarpeista.

Jokilaaksojen pelastuslaitos pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kuntien varautumisen tukeminen säilytetään lakiuudistuksessa pelastuslain (379/2011) mahdollistama alueen pelastustoimen tehtävänä tai siirretään 2 momenttiin pelastuslain velvoittamaksi tehtäväksi.

Pelastuslakiin kirjattu väestönsuojelun määritelmä sisältää käsitteellisen ristiriidan suhteessa valmiuslain (1552/2011) 116 §:n väestönsuojeluvollisuuteen. Pelastuslain 2 a §:n 4) -kohdassa *väestönsuojelulla* viitataan valmiuslain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaan humanitaaristen tehtävien suorittamiseen, mutta määräys väestönsuojelutehtävään voidaan antaa myös valmiuslain 3 §:n 2 ja 4 kohdissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Käsitteellisestä ristiriidasta huolimatta Jokilaaksojen pelastuslaitos pitää mahdollisuutta tarpeellisena, että määräys väestönsuojelutehtävään voidaan antaa myös muissa kuin valmiuslain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Kirjauksella varmistetaan kyky reagoida erityisen vakavaan suuronnettomuuteen sekä sen välittömään jälkitilaan.

10 luku – Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus

65 § Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

Pykälässä on kohtalaisen hyvin huomioitu Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980) 61 artiklassa tarkoitettujen väestönsuojelutehtävien yhteistoimintatarpeet. Puhdistustoiminta ja vastaavat suojelutoimenpiteet (ix) on kuitenkin jätetty huomiotta pelastuslain 65 §:n yhteistoimintatarpeissa. Pelastuslain ja valmiuslain ohella ympäristönsuojelulaki (527/2014) ohjaa tehtäväkenttää, joten ympäristönsuojelulaissa tarkoitettut kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset (22 §) ja yleiset valvontaviranomaiset (23 §) tulisi velvoittaa osallistumaan erikseen yhteistoiminnan suunnitteluun yhdessä pelastustoimen ja puolustusvoimien kanssa.

Lisäksi sisäministeriön tulee vaikuttaa, että pelastuslain 65 §:ssä mainittujen tahojen yleis- tai erityislainsäädännössä veloitetaan varautumaan toimijoille kuuluviin Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklassa tarkoitettuihin väestönsuojelutehtäviin.

66 § Geneven yleissopimusten mukainen suojelu

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi termi *väestönsuojeluorganisaatio*. Pykälässä viitatussa Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan 61 artiklan *väestönsuojeluorganisaatio* on erotettu terminä *väestönsuojeluorganisaation henkilöstöstä*. Täsmennyksellä pyritään varmistamaan lisäpöytäkirjan 66 artiklan mukainen väestönsuojeluorganisaation tunnistaminen sekä väestönsuojelutehtävää hoitavan väestönsuojeluorganisaation saattaminen yleiseen tietoisuuteen, että koko väestönsuojeluorganisaatio nauttii kansainvälisoikeudellista suojaa.

67 § Velvollisuus osallistua väestönsuojelukoulutukseen

Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi alla olevalla momentilla.

Alueen pelastusviranomaisen oikeudesta määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumisten alueen pelastusviranomaisen järjestämään koulutukseen voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.

Lisättävällä momentilla pyritään sujuvoittamaan sekä nopeuttamaan alueen pelastusviranomaisen mahdollisuutta kouluttaa omaan väestönsuojeluorganisaatioonsa varatun johto- ja erityishenkilöstön kouluttamista valmiuden tehostamisen aikana.

68 § Väestönsuojelukoulutuksesta vapauttaminen

Alueen pelastusviranomaisen määräämän väestönsuojelukoulutuksen vapauttamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.

69 § Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien terveydenhuolto

Alueen pelastusviranomaisen määräämän väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien terveydenhuollosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.

70 § Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien taloudelliset edut

Alueen pelastusviranomaisen määräämän väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien taloudellisista eduista voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella.

11 luku – Väestönsuojat

Pelastuslain 11 luvun sisältöön on tarpeellista laatia useita sisällöllisiä muutoksia. Tärkeimpänä voidaan mainita seuraavat seikat:

71 § Väestönsuojan rakentamisvelvoite

Jokilaaksojen pelastuslaitos yhtyy Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 6/2016 vp) esitettyyn näkemykseen siitä, että sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan tai sillä uhkaamista ei voida sulkea pois. Näin ollen väestönsuojien rakentamista ja olemassa olevien suojien ylläpitämistä tulee jatkaa, mutta rakentamisvelvoitteen kriteereitä on ehkä tarkasteltava uudelleen.

Pelastuslain 379/21011 71 §:n mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliometriä ja siinä asutaan tai työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava, jos rakennuksen tai rakennusryhmän kerrosala on vähintään 1 500 neliometriä.

Oleellisin kysymys on, tukeeko nykyinen rakentamisvelvoite suojien tarvetta ja yhdenmukaisuutta. Julkisten suojien ja liikkuvan väestön suojien rakentaminen on vähentynyt. Alueellisesti suojia on hyvin epäsuhtaisesti ja uudet suojat painottuvat taloyhtiöihin ja teollisuus- sekä liikerakennuksiin. Suojien rakentamisvelvoitteita on löyhennetty viime vuosina ja useampi edellinen hallitus on selvittänyt väestönsuojien tarpeellisuutta nyt ja tulevaisuudessa. Nyt olisi tarpeen tehdä arvio riittävästä väestönsuojakapasiteetista ja tiloista, joissa väestönsuoja on tulevaisuudessa oltava. Arvion pohjalta määritettäisiin alueellisesti tarve uusien suojien rakentamistarpeelle siten, että valtakunnallinen yhdenmukaisuus toteutuisi.

Samalla tulee kriittisesti tarkastella sitä, perustuuko rakentamisvelvoite rakennusneliöihin vai tuleeko sen perustua viranomaisen uhka-arvioon, missä määrittäviä tekijöitä on enemmän kuin pelkät rakennusneliöt. Arvioinnissa on otettava huomioon rakennuksen käyttötapa, kenelle suoja suunnitellaan ja mikä on alueen suojakapasiteetti muuten.

Mikäli rakentamisvelvoite jätetään kaikille rakennushankkeeseen ryhtyville, tulee perusteet tarkastaa. Pelkkä kerrosala ei voi olla määrittävä tekijä, vaan vaatimus tulee perustua tarkkaan perusteltuun uhkakuvaan ja kiinteistön käyttötapaan, jossa kerrosala on ainoastaan suojan kokoa määrittävä tekijä. Tämä on oleellista jo hyvän hallinnon näkökulmastakin.

75 § Helpotusten myöntäminen

Esitämme erikseen selvitettäväksi, onko pykälässä esitetty menettelytapa osoittautunut käytännössä toimivaksi.

Suojien rakentaminen herättää rakentajissa erinäisiä tunteita ja usein suojan rakentamiseen haetaan helpotusta. Helpotusta on aikojen saatossa haettu aluehallintovirastolta, ministeriöltä, pelastuslaitokselta ja rakennusvalvonnalta. Valtakunnallisesti helpotukset eivät ole olleet vertailukelpoisia ja tästä valtakunnalliset rakennuttajat useasti mainitsevat. Viimeisessä muutoksessa rakennusvalvonta sai lisää valtaa helpotusten myöntämiseen, mutta asianosaista pelastuslaitosta pitää kuulla ennen helpotuksen myöntämistä. Tämä aiheuttaa entisestään kirjavuutta rakentamisvelvoitteisiin ja osa rakennusvalvonnoista siirtää vastuuta helpotuksen myöntämisestä alueen pelastusviranomaiselle. Tasapuolisen ja yhdenmukaisen kohtelun takaamiseksi helpotukset tulisi käsitellä esimerkiksi yhdessä aluehallintovirastossa (vrt. esim. työaikojen poikkeuslupahakemukset).

Väestönsuojien kunnossapito ja valvonta

Olemassa olevien suojien kunto on paikoittain heikko. Suojia sijaitsee kohteissa (esim. asuinkerrostalot), joihin pelastuslaitos tekee harvoin suunniteltua valvontaa. Suojien omistajan kunnossapitovelvoitetta tulee korostaa. Mietittävä suojien valvomista esimerkiksi säännöllisellä itsearviointi menetelmän avulla. Itsearviointitulosten valvontavastuu voidaan jättää pelastusviranomaiselle.

JOKILAAKSOJEN PELASTUSLAITOS

Pekka Kankaanpää
sij. pelastusjohtaja